

zemlji spale. Katere cvetice vstajajo in se kažejo najpred? Pa tudi živali budí solnce. Kakšne živalice vidite vzpomladi? Kaj delajo buče, čmrlji in metulji po cveticah? Kaj delajo ptiči po drevju. Kdo je že slišal kakega ptiča peti? Včasí vidimo ptiča, ki v kljunu nosi slamco ali kaj drugega takega na drevo? Čemu mu je to? Kaj neki dela?

Sestava: Kadar pridejo metulji, kadar ptiči pojó in gnjezda delajo (kadar kukavica poje), kadar solnce gorkeje sije i. t. d. — takrat je vzpomlad.

Ljudje so veseli, kadar pride vzpomlad; radi delajo na vrtu in na polji ter so največ pod milim nebom. Vzpomladi je lepše in veselše kakor po zimi. Vzpomlad je najlepší letni čas. Zapomnite si te-le vrstice (pesni):

„Vzpomlad mila
Odklenila
Svoj veseli nam je raj;
Cvetje kljuje,
Radost sije,
Zelení že vrt in gaj.

Zdaj le hiti
Vence viti
O mladina! zdaj je čas;
Dan zbeguje,
Cvet vsahuje,
Kmalu mine rožni kras“.

Iz poročila šolskega (naučnega) odseka o peticijah za vpeljavo slovenskega učnega jezika.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Visokej zbornici poslancev došle so v tem zasedanji mnogobrojne peticije, katere težé na to, da se vpelje slovenski kot učni jezik, oziroma, da se slovenskemu jeziku na srednjih šolah in učiteljskih razširi pončno okrožje.

Nekoliko teh peticij oddalo se je v predposvetovanje šolskemu odseku, kateri se je o njih korenito posvetoval v dveh sejah, namreč 16. marcija in 29. aprila t. l. — Posledek teh posvetovanj izražen je v resolucijah, ki sta na konci tega poročila.

Šolskemu odseku izročene peticije za vpeljavo slovenskega učnega jezika razvrstó se tako-le:

- Peticije iz Spodnje-Štajerskega za vpeljavo slovenskega učnega jezika za učence slovenske národnosti na srednjih šolah na Spodnjem Štajerskem.
- Peticije za vpeljavo slovenskega učnega jezika na srednjih šolah in učiteljskih v vseh slovenskih pokrajinah.
(Tako peticijo je poslalo med drugimi tudi slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.)
- Peticije od leta 1882., ki prosijo za izvedenje resolucij leta 1880. po zbornici poslancev sklenjenih.

Prašanje o uvedeni slovenskega učnega jezika za slovensko šolsko mladež ne pride prvokrat v parlamentarno obravnavanje, temveč sprožilo se je uže prej večkrat v parlamentarnih krogih, ter bilo predmet posvetovanju in sklepanju.

Slovenski jezik jemal se je dosihmal prav malo v ozir na srednjih šolah in učiteljskih v deželah, kjer bivajo Slovenci.

I. Kar zadeva srednje šole, rabi se slovenščina v jako omejenem obsegu za poučne namene, in to večinó le po ministerskem ukazu dné 20. septembra 1873. l., št. 8172.

Ta ukaz določuje za nadgimnazijo v Ljubljani*) poleg osmih razredov z nemškim učnim jezikom za podgimnazijo paralelko deloma s slovenskim učnim jezikom. In sicer se v I. b. razredu razen geografije in matematike učé vsi predmeti slovenski; v II. b. razredu je še pri nemščini in v drugem polletji za naravoslovje nemščina učni jezik. V razredu III. b. se poučujejo razen krščanskega nauka in slovenščine vsi predmeti v nemškem jeziku, isto tako tudi v paralelkah in pri dijakih, ki gredo iz paralelk naprej; za učence, ki stopijo v razred I. a., je slovenščina tudi, ako jim je materini jezik, le fakultativna.

Na nadgimnaziji v Rudolfovem**) poučuje se v slovenščini krščanski nauk v prvih štírih razredih, dalje latinščina v I. in II. razredu in slovenski jezik v vseh razredih. Sicer je ves ponk nemški.

*) Koncem šolskega leta 1880/1881. bilo je na tem zavodu 453 dijakov slovenskega, in 132 nemškega materinega jezika.

**) Koncem šolskega leta 1880/1881., 163 Slovencev, 8 Nemcev.

Na nepopolnej podgimnaziji v Kranji*), ki je zdaj dvorazredna in se baš razširjava, je analogna uredba kakor v Rudolfovem.

Na nadgimnaziji v Gorici (na kateri bilo je koncem šolskega leta 1880/1881 47 nemških, 125 italijanskih, 164 slovenskih učencev) nemški je ves pouk, izimši slovenščino in italijanščino in veronauk v I. in II. razredu spodnje gimnazije.

Na nadgimnazijah v Celji in Mariboru in na višjej realki v Ljubljani rabi se slovenščina kot učni jezik jedino le pri slovenskem jeziku, kateri je *obligaten za slovenske dijake*.

Ako primerjamo tū navedene faktične razmere, kakršne so na omenjenih učiliščih, z resolucijo, sklenjeno l. 1880. po zbornici poslancev, nahajamo takoj znaten razloček. Ne da bi v tej zadevi navajal vse posameznosti, naj kot vzgled omenjam naslednje:

Navedena resolucija je, ker hoče vpeljati slovenski učni jezik le po razmeri sočih učnih sredstev, sestavljena z vso previdnostjo in ne more se jej očitati prebrzega priganjanja. Nu, tiskana je na pr. in potrjena (aprobirana) slovenska učna knjiga za geografijo (Jesenkova) in vendar se poučuje na slovenskih paralelkah v Ljubljani, kjer se s slovenščino razmeroma ravná še naj bolj rahlo, geografija ūže počeniš od I. razreda v nemškem jeziku. Dalje je aprobirana učna knjiga za botaniko (Pokorny, prirodopis rastlinstva s podobami, poslovenjen po Tušku, Prag 1872); a botanika se nikjer ne poučuje v slovenščini.

Na gimnazijah v Celji in Mariboru (kjer je Slovencev blizu polovica vsega števila) ne pripušča se slovenščini niti toliko, kakor na gimnazijah v Kranjskej.

Na gimnaziji v Gorici sta sicer v I. in II. razredu dve paralelki — namreč A. oddelek za Italijane in Nemce, B. oddelek za Slovence**) — a pouk je izvemši veronauk in dotični materini jezik skozi in skozi nemški, akoravno bi bilo brez dvombe prikladno, z ozirom na veleodvažno število slovenskih in italijanskih učencev, da se v poštev jemljeta gori omenjeno jako veljavno mnenje deželnega zbora goriškega in gori tudi ūže omenjena peticija deželnega odbora goriškega.

Res se je sicer naznanilo šolskemu odseku, da je c. k. naučno ministerstvo pred kratkim stavilo vprašanje deželnemu šolskemu svótu v Kranjskej, bi se li in kako mogel razširiti poučni obseg slovenskemu jeziku. Kakor se kaže, to vprašanje nij imelo posledka. A razširjenje poučnega obsega slovenskemu jeziku ne le v Kranjskej, ampak tudi v Goriškej in Spodnjej Štajerskej mora se smatrati v smislu l. 1880. v zbornici poslancev sklenjene resolucije nujno potrebnim.

V teoriji pripeznano je v obče tudi v šolskej praksi vedno potrjeno načelo, da je pouk le tedaj vspešen in plodunosen, če se vrši na jedinem naravnem temelji, na temelji pouka učencev v materinem jeziku. Kako more slovenskim učencem, ki nemškega jezika ne umejo prav nič, ali pa jako nepopolno, koristiti pouk, ki se jim daje v tujem ali vsaj malo razumljivem jeziku? Metodičen in po zdravih didaktičnih načelih uravnan pouk zahteva kot potrebno predsledico, da se poučno gradivo prav razmotri in razumeva. V nasprotnem slučaju je učenje le mehanično in mučno vbijanje v glavo, in to mehanično vbijanje v glavo traja na škodo poučnemu smotru tako dolgo, dokler se učenec po lastnej moči in potem, ko je premagal vse ovire, ne popné do popolnega razumevanja. Pri takem pouku zgodi se često, in mora se nahajati pogostokrat, da učenci, kateri bi pri v materinščini dajanem pouku napredovali neprestano in dovoljno, zaostajajo in da veliko izmej njih opušča pričeti pot ne zbog pomanjkanja nadarjenosti, ampak zaradi neugodnih razmer.

A še nekaj družega je pri tem jemati v ozir, namreč blagodejno vplivanje pouka v materinščini dajanega na razvoj jezika samega, na razvoj domače literature, na pomnoženje in razširjenje omike mej národom. Národ sme po vsej pravici terjati od svojih omikanih in učenih krogov, da se mu ne odstranjujejo in potujújo, marveč, da mu pomagajo pospeti se do blage nravi, do omike in s to v zvezi stoječega blagostanja, da mu dajo pomoč, varstvo prava, pouk, da ž njim občujejo kot duhovniki, uradniki, zdravniki, tehnik, učitelji v čistem in blagoslovnem jeziku.

Iz tega treba razlagati težnjo in zahtevanje národa po slovenskih srednjih šolah, zahtevanje, katero se izraza v mnogobrojnih peticijah tako točno in nepopačeno, zahtevanje, kateremu je izvor naravno hrepenenje národa po omiki in kateremu je pravni naslov v državnih temeljnih postavah zajamčena enakopravnost.

Iz tacih razlogov sklenil je šolski odsek v seji 29. aprila 1882. l. obnoviti po zbornici poslancev dné 23. aprila 1880 l. ūže sklenjeno resolucijo. Ob jednem pa se je šolskemu odseku do-

*) 66 Slovencev, 1 Nemec.

**) Koncem šolskega leta 1880/1881. bilo je v I. A. 29 italijanskih, 12 nemških in v I. B. 30 slovenskih učencev, v II. A. 26 italijanskih, 4 nemški, v II. B. 39 slovenskih učencev.

zdevalo prikladno, izreči svoje prepričanje, da se mora v Ljubljani ustanoviti samostalna gimnazija s slovenskim učnim jezikom po razmeri obstoječih učnih pripomočkov. To bilo bi tem možneje, ker so že v Ljubljani na spodnji gimnaziji slovenske paralelke, katere so jako obiskovane. Preustroj že obstoječih slovenskih paralel v samostalno podgimnazijo priporoča se nujno blagovoljnemu pozornosti naučne uprave s tem zaključkom, da bi se ta spodnja gimnazija razširjevala v popolno gimnazijo tako, da bi se pri zaporednem napredovanju učencev ustanovljali novi razredi gorenje gimnazije. V tem slučaju bi iz zdaj utrakvistično urejene gimnazije v Ljubljani nastal zavod samo z nemškim učnim jezikom.

Gledé srednjih šol v Goriškej priporoča se od tamošnjega deželnega zbora in odbora zaželjena naprava.

V Rudolfovem in v Kranji, kjer so učenci skoro vsi slovenskega rodú, mora se smatrati vpeljava slovenskega učnega jezika kot umestna, se vé da po razmeri sočih učnih sredstev.

Na gimnazijah v Celji in Mariboru in na višjej realki v Ljubljani je resolucija sklenjena po zbornici poslancev leta 1880. le s tem izvedljiva, da se napravijo slovenske paralelke, ker se te srednje šole v dva samostalna po učnem jeziku ločena zavoda ne smeta deliti zbog tega, ker bi obiskovanje vsacega teh zavodov bilo prepričilo.

Kot samo ob sebi umevno zdi se šolskemu odseku, da bi se na vseh zavodih, kjer bi se uvel slovenski kot učni jezik, moralo tudi skrbeti za to, da si pridobé učenci popolno znanje nemškega jezika in spretnost, posluževati se ga. To je točka, katero poudarja slovenski narod sam (kakor je razvidno iz mnogih gori navedenih peticij), ker slovenski narod ne prezira velike važnosti nemškega jezika in po njem dosegljive omike, temveč je uverjen, da je šolskej mladeži po končanih srednjih šolah znanje nemščine neobhodno potrebno. Kako radovoljno zastopniki Slovencev priznavajo važnost nemškega jezika, razvidno je iz tega, da je pri debati leta 1880. o drugej resoluciji poslanec Vošnjak predlagal dostavek, naj se na učiteljskih omenjenih v resoluciji skrbi tudi za to, da si učiteljski pripravniki pridobé popolno znanje nemškega jezika, da se v ta namen predavajo učne predmete v tem jeziku.

Da se v prvi resoluciji l. 1880. to nij posebno naglašalo, to nij nikak protidokaz; izrekoma se ta točka nij omenjala le iz tega uzroka, ker se je mislilo, da je potreba popolnega znanja nemškega jezika umevna ob sebi. In če zdaj v resoluciji, ki se naslanja na sklep od l. 1880. in katero ravno šolski odsek predlaga visokej zbornici, ta točka nij izražena, konstatirati je na tem mestu, kar je bil odsek popolnem prepričan, da bode naučna uprava to smatrala kot samo ob sebi umevno.

Da se slovenskim dijakom omogoči pridobitev znanja nemškega jezika, treba je, da nemščina po vseh razredih na srednjih šolah ostane obligatni učni predmet. Ko bi to ne zadostovalo, naj bi se še jeden predmet poučeval v nemškem jeziku, morda počenshi od II. ali III. razreda. Tudi bi se pri prevajanjih iz latinščine in grščine utegnulo ponavljati v nemščini. A to so le migljaji, o katerih shodnosti bodo pretresovale in določevale kompetentne šolske oblasti.

II. Kar zadeva učiteljska izobraževališča v Ljubljani in Mariboru in izobraževališče učiteljev v Ljubljani, mora se pri tesnej zvezi mej učiteljskih in ljudsko šolo, za katero se pripravljajo učitelji in učiteljice, smatrati kot neovrgljivo pravilo, da mora tudi ta tisti jezik biti glavna stvar, v katerem bodo učitelji morali delovati v svojem prihodnjem poklicu. Ker se pa tudi gledé gojencev na teh zavodih ne sme prezirati važnost znanja nemškega jezika, in kakor svedoči dostavek poslanca Vošnjaka od l. 1880., tudi nikakor ne prezira, bi se v tej zadevi moglo skrbeti s tem, da bi ostala nemščina skozi vsa štiri leta na teden po štiri ure obligatni učni predmet in da bi se razen tega še jeden predmet prednašal v nemškem jeziku.

Gledé imenovanih učiteljskih zavodov je pripomniti, da je c. kr. vlada po nagibu visoke zbornice v večkrat omenjenej resoluciji, z ukazom leta 1881. slovenskemu jeziku na obeh učiteljskih v Ljubljani naklonila več obzirnosti, nego prej. Poučuje se namreč v tekočem letu na učiteljskem izobraževališči v Ljubljani pri prvoletnikih veronauk, slovenski jezik, matematika in naravoslovje v slovenskem jeziku; v drugih razredih pa, izimši veronauk in slovenščino, poučuje se nemški. Na izobraževališči za učiteljice v Ljubljani je slovenščina učni jezik za veronauk in slovenščino v vseh razredih, za matematiko in ženska ročna dela pa pri prvoletnicah. Vsi drugi predmeti predavajo se v nemščini.

Ker je šolski odsek takega mnenja, da treba storiti v tej zadevi še daljnih korakov, tedaj predlaga visokej zbornici tudi gledé zavodov namenjenih izobraževanju učiteljev in učiteljic za slovenske ljudske šole, naj se povabi c. kr. vlada, da se tudi na teh zavodih uvede slovenščina v širjem obsegu, nego do zdaj.

Da je slovenščina sposobna tudi v pomnoženi meri kot učni jezik na srednjih šolah in učiteljskih, je brezdvomno, ako se stvar razmotruje brez predsodkov. Faktum je to, da se je ta jezik po svojem bogastvu in oblikah in po svoji izobrazljivosti skazal jako sposobnega in gibčnega za literarne in znanstvene svrhe.

Posebno svedočijo uže obstoječe učne knjige, da je slovenski jezik popolnem pripraven, biti glasilo pouka na srednjih šolah in učiteljskih. Upati se sme na dalje in biti preverjenim, da bodo, ako podpomore blagovoljnost vlade, v kratkem zagledale beli dan učne knjige, katerih zdaj nedostaje. Tako je poročevalcu znano, da se n. pr. popolni latinski in grški slovar skozi več let prireja po večjih strokovnjakih in da je zdaj uže gotov za tisk; drug po svoji temeljitej omiki in po svoji didaktičnej sposobnosti odlikujoč se strokovnjak pričel je grško slovnico in grško knjigo za vaje; in še več družih učnih knjig se pripravlja. Izpodbuja vlade v tem oziru imela bi brezdvomno najboljši uspeh.

Če se omenja, da zdaj nij še slovenskih knjig za vse predmete in vse razrede, ne sme se prezirati, da pri jako omejeni rabi slovenskega učnega jezika nij bilo nikakega nagiba, pisati šolske knjige, in da je baš ta razlog za marsikaterega veljaka bil odločen, da nij pisal šolskih knjig, kakor tudi, da založniki nijso hoteli pospeševati šolske literature, ker nijso znali, kako razprodavati založena dela. Izreči se sme preverjenje, da bode slovenski narod po svoji inteligenci, svoji energičnej vztrajnosti in požrtvovalnosti v ugodnih razmerah in po blagovoljnjej pripomoči vlade v kratkem izpolnil praznote v šolskej literaturi.

Na podlagi predstojajočih razlogov predlaga šolski odsek naslanjaje se na uže leta 1880. sprejete resolucije, visoka zbornica naj sprejme naslednji resoluciji:

»C. kr. vlada se pozivlje opetovano, da na srednjih šolah na državne troške vzdržanih v deželah, kjer bivajo Slovenci, za učence slovenskega jezika ta jezik vpelje kot učni jezik po razméri obstoječih učnih pripomočkov, in c. kr. vlada se ob jednem pozivlje, da v Ljubljani z enakimi oziri ustanovi samostalno slovensko gimnazijo, v Ljubljani obstoječo utrakvistično urejeno gimnazijo pa preustroji v gimnazijo z izključno nemškim jezikom.«

»C. kr. vlada se pozivlje, da na zavodih, ki so namenjeni izobraževanju učiteljev in učiteljic za slovenske ljudske šole, slovenski jezik uvede kot učni jezik v toliko večem obsegu nego do zdaj, a za to skrbi, da se na teh zavodih omogoči pridobitev popolnega znanja nemškega jezika.«

Na Dunaji 29. aprila 1882.

Czartoryski, načelnik.

Kvičala, poročevalec.

(Po „Slov. Nar.)

D o p i s i.

Iz Štajerskega. A. C. k. dež. šol. svèt. V seji dné 13. aprila 1882. l. se je predsednik nj. eks. gosp. ces. namestnik v toplih besedah spominjal zaslug in značaja umrlega gospoda dež. predsednika Fr. barona Myrbach-Rheinfeld-a ter izrazil prepričanje, da to izgubo gotovo vsi udje c. k. dež. š. svéta ravno tako živo občutijo kot on. V znamenje priznanja se je gremij vzdignil s sedežev. — V isti seji potrdil je dež. š. svèt predloge, zadevajoče dotacijske zahteve štajar. dež. šol. zaloge za l. 1883., določil je proračun štaj. penzijskega zavoda za ljudske učitelje za isto leto, vzel na znanje poročilo o nadzorovanji deželne srednje šole v Leobnu, dovolil razširjenje nár. šol v Lankovitzu, Waltersdorfu, Št. Ilu (pri Mariboru), na Muti (pri Marenbergu) in v Pöllaubergu, napravo paralek v Fohnsdorfu in Mürzzuschlagu, napravo obrtnijskega napredovalnega tečaja v Knittelfeldu in kmetijskega tečaja v Konjicah ter je imenoval nadučiteljem na ljud. šolah: Engelberta Kogler-ja (učitelja v Hartbergu) v Fürstenfeld in Franca Serneca v spodnjo Kungento pri Mariboru (dozdaj učitelj na isti šoli); učiteljem: Ant. Petriček-a v Žalec; podučiteljem: Jos. Labresa (prov. podučit. v Landlu) v Kindberg in Fr. Musger-ja (prov. poduč. v Kitzecku) v Vorderberg. — Ana Fritz imenovana je učiteljicam ročnih del ljud. šole v Frohnleitenu.

V seji dné 27. aprila t. l. se je vzelo na znanje poročilo o nadzorovanji dež. meščanske šole v Fürstenfeldu, dovolila se je tretja def. učiteljska služba na peterorazredni ljud. šoli v Zeltwegu, nadalje se je dovolila naprava trgovskega nadaljevalnega tečaja v Ptuj in kmetijskega nadaljevalnega tečaja v Voitsbergu, potrdil se je od upravnega odbora za ravnatelja trgovske akademije v Gradi voljeni profesor Arthur pl. Schmid; učit. kandidatinja Ivana Leinweber imenovala se je pomožnim učiteljicam dekliske šole v Lipnico, namesto učitelja g. Blaža Ambrozič-a, ki opravlja